

**ПРОБЛЕМИ НА УСТРОЙСТВЕНИТЕ ПОЛИТИКИ
И УСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ
В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ
(НА ПРИМЕРА НА ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ)**

Валери Йорданов Велковски

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов

Катедра „Аграрна икономика“

e-mail: jurist57@abv.bg

Резюме: Ефективното провеждане на устройствената политика в нейното видово разнообразие има пряко отношение и пряка връзка с очакваните крайни резултати, осигуряващи устойчивост в развитието на всички сектори в икономиката, в това число и на аграрния сектор. „Една от целите на Европейската селскостопанска политика е свързана с устойчиво управление на земеделските земи ...“ (Николова, М., 2019).

Разновидностите на устройствената политика в аграрния сектор и тук отразяват в тяхното разнообразие потребностите на сектора от условия, в това число устройствени, с оглед устойчивото му развитие.

Тези условия се обезпечават чрез осъществяване на устройствени мероприятия в земеделските земи.

В разработката се разглеждат някои акценти в устройствената политика в аграрния сектор на Република България и съпътстващите тази политика проблеми, като се използват резултати от авторско емпирично изследване, които дават основание за съответните изводи и препоръки.

Ключови думи: устройствени политики, устройствени мероприятия, земеделски земи, аграрен сектор, устойчиво развитие.

JEL: Q1; Q150.

**PROBLEMS OF PLANNING POLICIES AND PLANNING
MEASURES IN AGRICULTURAL LANDS
(EXAMPLE OF EMPIRICAL RESEARCH)**

Valeri YordanovVelkovski

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Agrarian Economy

e-mail: jurist57@abv.bg

Abstract: The effective implementation of planning policy in its diversity is directly related to the expected final results, that provide for the sustainability in the development of all sectors of the economy, including the agricultural sector. "One of the goals of European agricultural policy is related to the sustainable management of agricultural land ..." (Nikolova. M., 2019).

The different planning policies in the agrarian sector reflect in their diversity the needs of the sector of conditions, including structural ones, to provide for its sustainable development.

These conditions are ensured by the implementation of planning measures in the agricultural lands.

The paper deals with some of the accents in the planning policy in the agricultural sector of the Republic of Bulgaria and the problems accompanying this policy. Based on the findings from an empirical research, it makes the relevant conclusions and recommendations.

Keywords: planning policies, planning measures, agricultural land, agricultural sector, sustainable development.

JEL: Q1; Q150.

Въведение

Устройство на територията – англ. (Physical planning), фр. (Amenagement du territoire) според някои автори (Велковска, Г., 2014), „е тясно свързано с планирането на предназначението на земята, градоустройството, планирането на транспорта, ландшафтното устройство, плановете за строителство и др.“

Устройствените мероприятия могат да бъдат квалифицирани като пакет от целенасочени човешки (субективни) дейности, насочени към пригаждане, адаптиране и облагородяване на територията чрез конкретни стандарти в областта на регулацията, строителството на инфраструктура в нейното многообразие, планировъчни процеси, уреждане на вещни права и така нататък. Устройствените мероприятия винаги отразяват спецификите на територията, върху която се извършват, и винаги са свързани с приложимостта на конкретни правни норми. „Определеното предназначение на дадена територия или на даден поземлен имот до голяма степен обуславя подхода и режима на тяхното устройство“ (Джеров., Ал., Еврев, П., Гегов, К., 2008).

Устройствените политики както в своята цялост, така и в своето диференциране от гледна точка на тяхното видово разнообразие, се определят като инструмент, чрез който се провеждат и осъществяват устройствените мероприятия.

Те също имат субективен характер, тъй като се провеждат от конкретни оторизирани от закона органи, но традиционно се основават върху:

- действащото устройствено, и не само то, законодателство;
- цели и задачи на общественно-икономическото развитие на държавата;
- конкретни цели на териториалните общности;
- конкретни цели на физически и юридически лица за даден период.

Предмет на проучване в статията е важноста на устройствените мероприятия, които се извършват в земеделските земи.

Обект на изследване са устройствените мероприятия в оценъчен аспект на база на резултати от авторско емпирично изследване, обслужващо основната цел на разработката. Основната цел на разработката е именно доказване ролята на устройствените мероприятия върху земеделските земи като необходим инструмент в агромениджмънта на фона на анализ на проблемите на устройствените политики и устройствените мероприятия в земеделските земи.

Основните задачи, подпомагащи постигането на основната цел на разработката, са:

Първо, изследване на някои акценти от устройствената политика в аграрния сектор на Република България;

Второ, оценяване на устройствените мероприятия в аграрния сектор на Република България от позициите на обобщените резултати от авторско емпирично изследване.

1. Акценти на устройствената политика в аграрния сектор

Устройствените политики в аграрния сектор, с известна условност, могат да бъдат разделени на отделни вътрешноструктурни елементи от гледна точка на анализиране на структурата като атрибут на системата (Панов, Т., Панова, М., 2005), а именно:

а/ устройствени политики, свързани със земеразделянето;

б/ устройствени политики, свързани със собствеността върху земеделските земи;

в/ устройствените политики, свързани с обработването на земята;

г/ устройствени политики, свързани с инфраструктурната обезпеченост на сектора;

д/ устройствени политики, свързани с консумирането на вещни права върху земеделски земи.

В този смисъл на устройствената политика е отредена не само ролята на необходима политика в аграрния сектор, но и на фактор, стимулиращ или ограничаващ до известна степен протичането на желаните процеси в сектора и избора на стратегия за управление на процесите, протичащи в него (Панов, Т., Панова, М., 2010).

Устройствените политики, трансформирани в устройствени мероприятия и дейности, също на свой ред могат да се квалифицират и като разновидност на аграрната политика или направления в аграрната политика, още повече, че провеждането на устройствените мероприятия върху земеделските земи има важно и съществено място в общото и специализирано устройствено законодателство, в това число в аграрното законодателство на Република България (www.lex.bg).

Законодателството поставя сериозен акцент върху функциите и участието в устройствената политика в аграрния сектор на конкретни су-

бекти – органи, представители на централната и местната власт и други с оглед създаването и функционирането на устойчиво земеделие (Николова, М., Линкова, М., Ненова, Р. 2017).

Участието в устройствената политика на различните органи е три-аспектно:

- директно участие в управленския процес, касаещ пряко аграрния сектор и агромениджмънта като система (Николова, М., Линкова, М., Блажева, В., Ненова, Р., 2018);
- участие в изпълнителния процес (прилагане на устройствени правни норми за земеделските земи и други подобни);
- участие в контролните процеси върху устройствените мероприятия в земеделските земи на принципа на пряка и обратна връзка.

Политиките в аграрния сектор, свързани с характеристиките и целите на сектора, също имат своята двойка роля. Устройствовата политика в този смисъл е една от политиките на сектора с всички нейни специфики. В такъв случай, от гледна точка на анализирането на тази политика, се налага обособяването на устройство на територията като обслужващ аграрния сектор механизъм, т.е. на аграрното устройство на територията.

Аграрното устройство на територията има пряка връзка с:

- влагането на инвестиции в земеделието: „Инвестициите в земеделието се насочват към... строителството на оранжерии и стопански сгради за растениевъдството и животновъдството, за складовото и хладилното стопанство. Изграждат се различни съоръжения с производствено и инфраструктурно съдържание“ (Вълчев, Н., 2015);
- организацията на територията на земеделското стопанство: „Основна цел на организацията на територията на земеделското стопанство е да се определят разположението и размерите на отделните елементи на територията...“ (Кънчев, И., Дойчинова, Юл., 2005);
- строителство върху земеделските земи със и без промяна на тяхното предназначение (Велковска, Г., 2014);
- пазара на земеделски земи: „...земеделският актив „земя“ е привлекателна инвестиция не само за основните купувачи (фермерите), но и за големите компании, търгувачи с нея“ (Николова, М., 2019);
- преодоляване на кризи, засягащи аграрния сектор и превенцията в това отношение: „Най-често проявяващите се форсмажорни обстоятелства, предизвикващи кризи в сектора, са природните бедствия – явления с геоложки, хидрометеорологичен и биологичен произход“ (Блажева, В., 2019).

За целите на настоящата разработка са използвани някои резултати от авторско емпирично изследване чрез анкетиране на тема: „Устройствените мероприятия върху земеделските земи като необходим инструмент в агромениджмънта“. Данните са събрани чрез пряко анкетиране на земеделски стопани. Анкетираните лица са подбрани по метода на случайната извадка. Териториалният обхват на изследването покрива терито-

риалния обхват на Югозападния район за планиране с формиращите го административни области по Закона за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ) – София град, София област, Перник, Благоевград, Кюстендил.

Извадката, предмет на анкетиране, обхваща 370 земеделски стопани, притежатели на земеделски стопанства с растениевъдна, животновъдна и смесена насоченост. Същата включва стандартни земеделски стопанства, чиито стопани участват в анкетирането на напълно доброволен принцип.

В обобщен вид събраната информация от респондентите показва, че:

- с растениевъдна насоченост са 190 земеделски стопанства, или 51.35% от извадката, тоест преобладаващата част от обследваните земеделски стопанства;
- с животновъдна насоченост са 180 земеделски стопанства или 48.65% от извадката;
- от смесен характер, от горните две групи земеделски стопанства, са 180 земеделски стопанства – 48.65% от извадката.

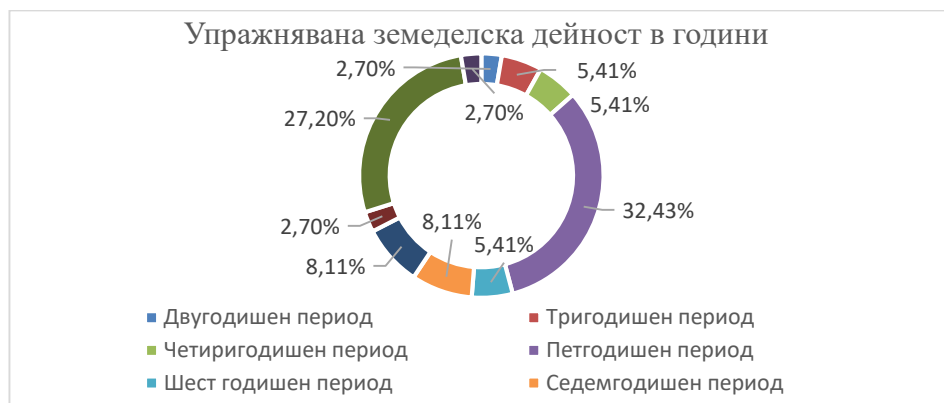

Фигура 1. Насоченост на земеделските стопанства

Упражняваната от анкетираните земеделски стопани – респонденти, земеделска дейност в години е, както следва:

- с двугодишен период на съществуване са 10 земеделски стопанства или 2.70% от извадката;
- с тригодишен период на съществуване са 20 земеделски стопанства или 5.41% от извадката;
- с четиригодишен период на съществуване са също 20 земеделски стопанства или 5.41% от извадката;

- с петгодишен период на съществуване са 120 земеделски стопанства или 32.43% от извадката;
- с шестгодишен период на съществуване са 20 земеделски стопанства или 5.41% от извадката;
- със седемгодишен период на съществуване са 30 земеделски стопанства или 8.11% от извадката;
- с осемгодишен период на съществуване също са 30 земеделски стопанства или 8.11% от извадката;
- с деветгодишен период на съществуване са 10 земеделски стопанства или 2.70% от извадката;
- с десетгодишен период са 100 земеделски стопанства или 27.20% от извадката;
- с дванадесетгодишно съществуване са 10 земеделски стопанства или 2.70% от извадката.

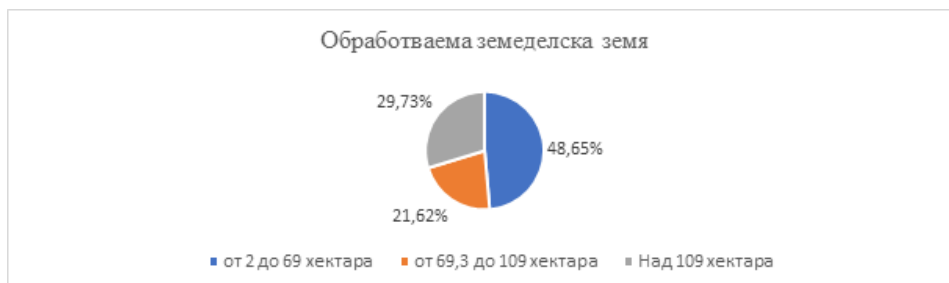
Фигура 2. Упражнявана земеделска дейност в години

По отношение на друга съществена характеристика – обработваема земя (ха), за целите на изследването бяха обособени три групи земеделски стопанства, поради факта, че обработваемата земя, посочена от респондентите, варира в твърде широки граници:

- от два хектара – до над 100 хектара.

В тази връзка обобщената информация показва, че:

- земеделска земя в диапазон от два до 69 хектара се обработва от 180 земеделски стопани, което представлява 48, 65% от извадката;
- земеделска земя в диапазона от 69.3 до 109 хектара се обработва от 80 земеделски стопани, което представлява 21.62% от извадката;
- земеделска земя над 109 хектара се обработва от 110 земеделски стопани, което представлява 29.73% от извадката.

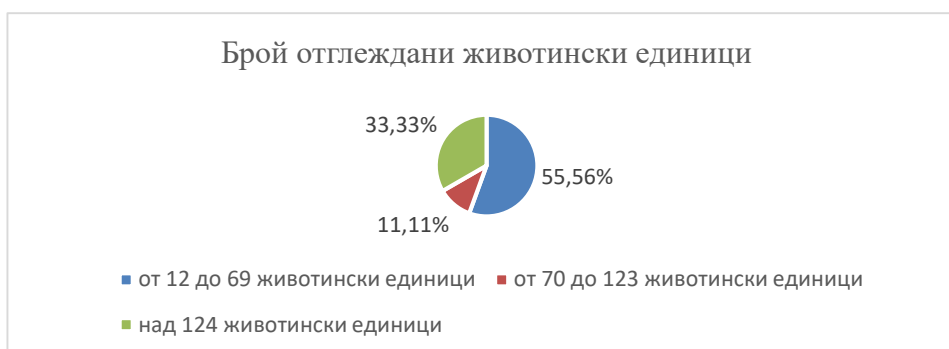

Фигура 3. Обработваема земеделска земя

По отношение броя на отглежданите животински единици, за целите на изследването също така беше направено групиране на земеделските стопанства в три групи, поради и тук широкия диапазон на животновъдните стопанства по показателя животински единици(ЖЕ).

Обобщената информация показва, че:

- от 12 до 69 животински единици се отглеждат от 100 земеделски стопани, което представлява 55.56% от стойността на извадката;
- двадесет земеделски стопани отглеждат от 70 до 123 животински единици, което представлява 11.11% от извадката;
- над 124 животински единици се отглеждат в 60 земеделски стопанства, което представлява 33,33% от извадката.

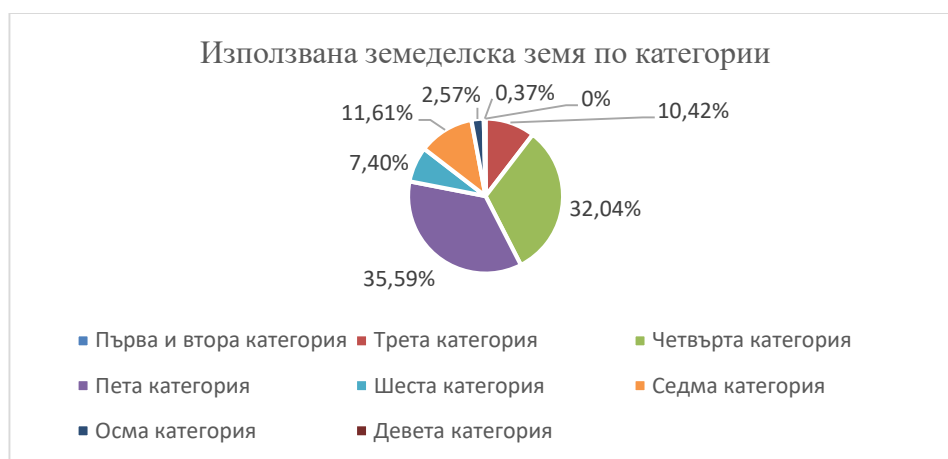

Фигура 4. Брой отглеждани животински единици

По отношение на друг базисен показател – използвана земеделска земя по категории обобщените резултати показват, че:

- не са налични в диапазона на извадката земеделски земи от първа и втора категория;
- земите от трета категория в сумарен вид са 2605 хектара или 10.42% от общата площ на земеделската земя, притежавана и обработвана от земеделските стопани, влизаци в извадката;
- земеделските земи от четвърта категория възлизат сумарно на 8011 хектара или 32.04% от извадката;

- земеделските земи от пета категория възлизат сумарно на 8899 хектара или 35.59% от извадката;
- земеделските земи от шеста категория възлизат сумарно на 1850 хектара или 7.40% от извадката;
- земеделските земи от седма категория възлизат сумарно на 2905 хектара или 11.61% от извадката;
- земеделските земи от осма категория възлизат сумарно на 643 хектара или 2.57% от извадката;
- земеделските земи от девета категория възлизат сумарно на 90 хектара или 0.37% от извадката.

Фигура 5. Използвана земеделска земя по категории

Изследването е насочено към доказване на следните хипотези:

- Хипотеза „А“ – устройствените мероприятия върху земеделските земи са компилация от субективни действия, които се базират върху правни норми от общ и специфичен характер, чието познаване е необходимо условие за ефективното им прилагане и управлението на процесите в аграрния сектор;
- Хипотеза „Б“ – устройствените мероприятия върху земеделските земи със своето перманентно присъствие, перманентно въздействие и трайно влияние върху протичащите, посочени в хипотеза „А“ процеси в аграрния сектор, се явяват необходим инструмент в агромениджмънта.

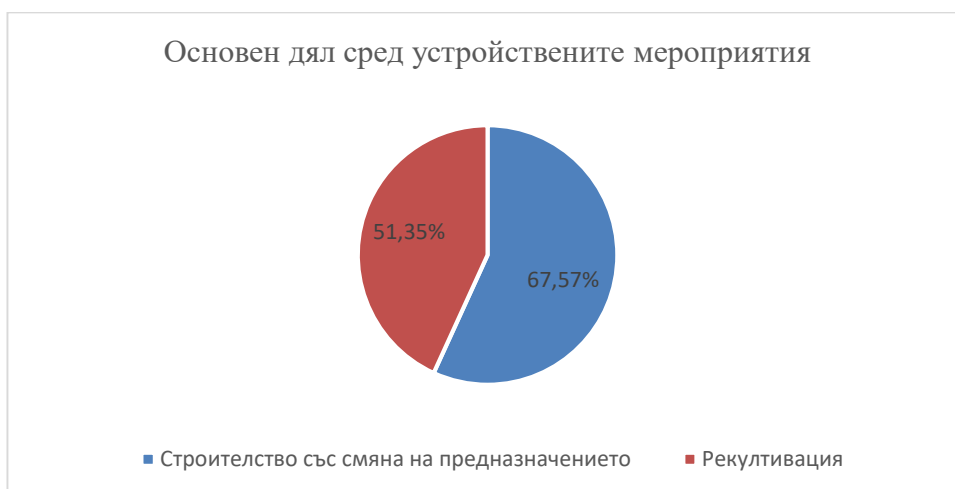
2. Оценка на устройствените мероприятия в земеделските земи

В по-голяма част от земеделските земи – 89% от земеделските стопанства, влизаци в извадката, са осъществявани устройствени мероприятия. Само 11% от респондентите дават информация, че такива мероприятия не са извършвани в техните земеделски земи.

Фигура 6. Устройствени мероприятия в земеделските земи

Основен дял сред устройствените мероприятия в земеделските земи заема строителството със смяна на предназначението (67.57%), следвано от рекултивацията (51.35%) и съответно от строителството без смяна на предназначението на земята.

Фигура 7. Основен дял сред устройствените мероприятия

Сред причината/те, предизвикали потребността от рекултивационни мероприятия, основен дял заемат свлачищата (32.43%), следвани от стихийните бедствия (24.32%).

С цел превенция са осъществени рекултивационни мероприятия от 51.35% , а по лична инициатива от 32.43% от респондентите.

Фигура 8. Причини за рекултивационни мероприятия

Основно рекултивационните мероприятия са извършвани върху земеделски земи от шеста категория (11.35%).

С относително изравнени дялове са рекултивирани земи от трета (5.75%), четвърта (5.37%) и седма (5.16%) категории.

С най-нисък дял са рекултивационните мероприятия върху земеделски земи от пета категория (2.71%).

Фигура 9. Детайлизиране на рекултивационните мероприятия по категории земеделска земя

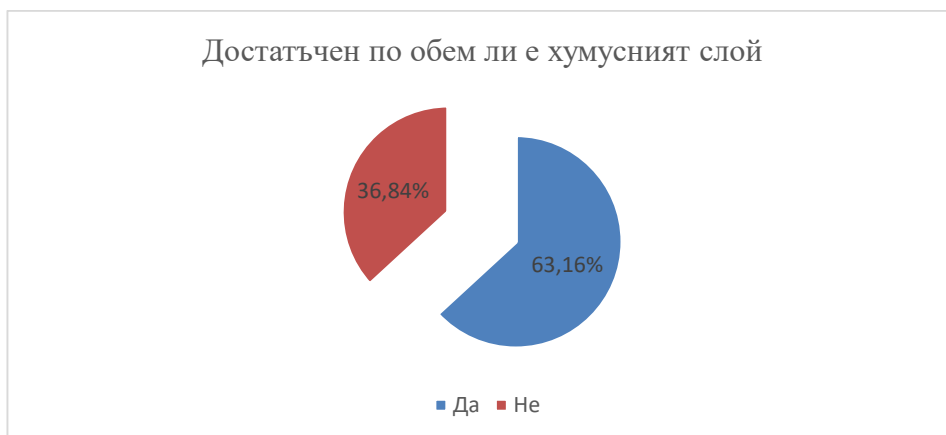
Личната инициатива е проявена от 180 респонденти, от които 130 посочват удовлетвореност от проекта (72.22%).

22.78% е дялът на показалите неудовлетвореност от реализирания проект за рекултивация.

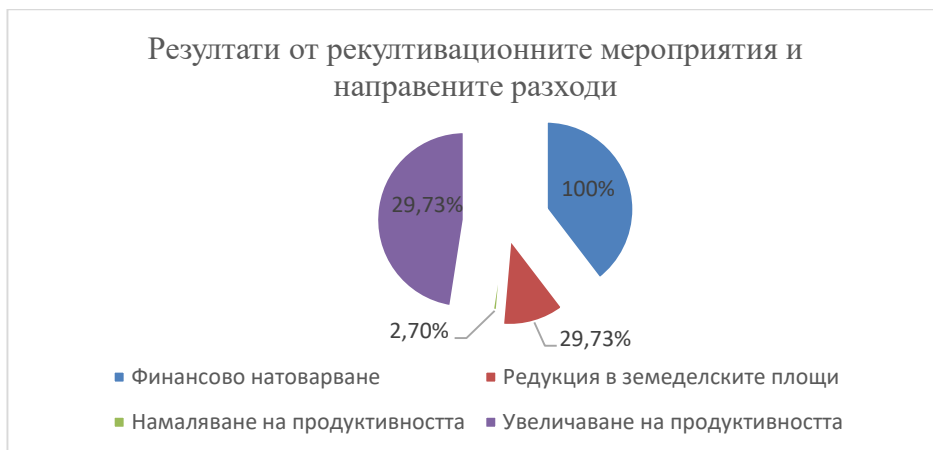
Фигура 10. Удовлетвореност на земеделските стопани от рекултивация

Оценката, дадена от респондентите за това, достатъчен по обем ли е хумусният слой, показва, че 63.16% дават положителна оценка, а 36.84% дават отрицателна оценка.

Фигура 11. Достатъчен по обем ли е хумусният слой

Всички респонденти (100%) отбелязват финансовото натоварване като един от резултатите от рекултивационните мероприятия и направените разходи за целта; редукция в земеделските площи посочват 29.73% от респондентите, а намаляване на продуктивността отбелязват 2.70% и увеличаването на продуктивността на земеделските земи е констатирана от 37.84% от респондентите, в чиито земи е извършена рекултивацията.

Фигура 12. Резултати от рекултивационните мероприятия и направените разходи

Целесъобразността на извършените рекултивационни мероприятия в земеделските земи е оценена положително от 94.73% от респондентите и отрицателно – от 5.27%.

Фигура 13. Целесъобразност на извършените рекултивационни мероприятия

Действащата законова уредба, регламентираща рекултивационните мероприятия в земеделските земи, е оценена по следния начин:

- 84.21% от респондентите (върху база 190 респонденти) посочват, че са запознати със законодателството, отнасящо се до рекултивацията, а съответно 15.79% отговарят отрицателно.

Фигура 14. Оценка на действащата законова уредба регламентираща рекултивационните мероприятия

12.50% оценяват нормативната уредба като много добра, 62.50% я оценяват като добра, а 25.00% я оценяват като задоволителна.

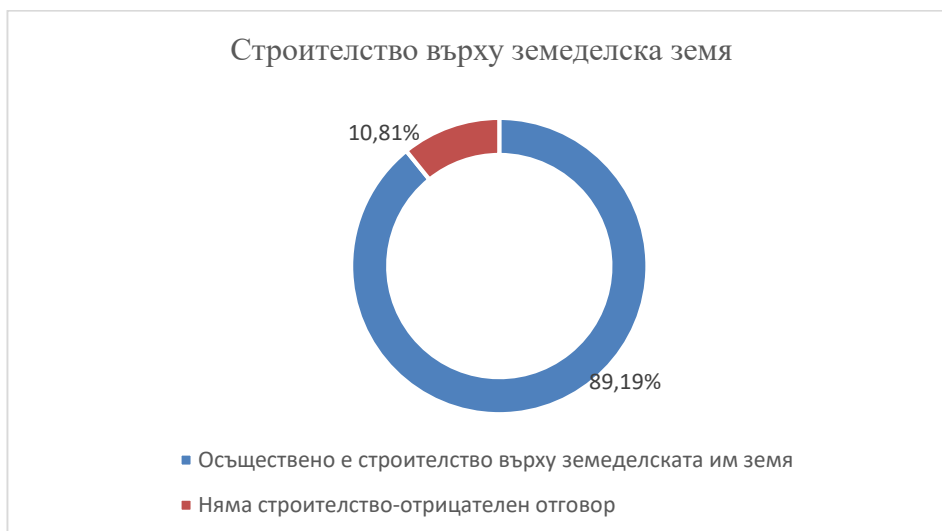
Фигура 15. Оценка на нормативната уредба

Относно нуждата от корекции на нормативната уредба, 94.74% от респондентите – земеделски производители, дават положителен отговор, а едва 5.26% дават отрицателен отговор.

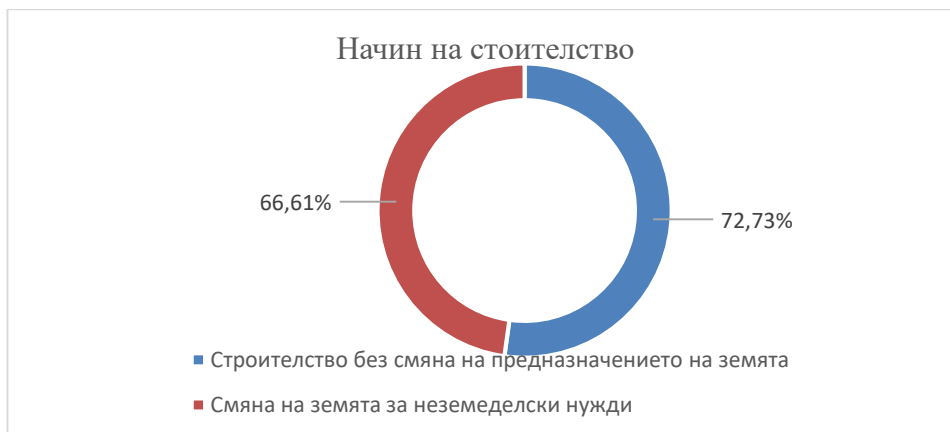
Фигура 16. Корекции на нормативната уредба

По отношение на строителството върху земеделска земя 89.19% от общия брой на респондентите отговарят, че върху тяхната земеделска земя е осъществявано строителство и едва 10.81% отговарят отрицателно.

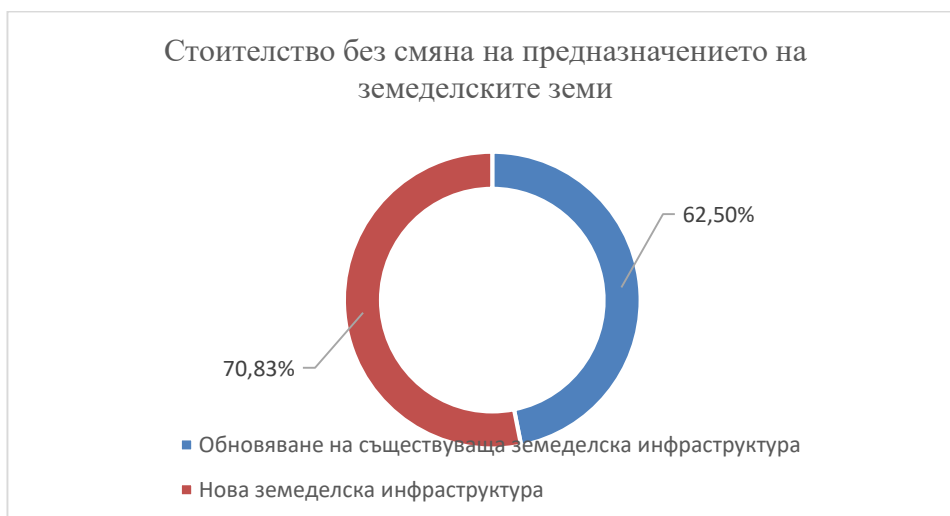
Фигура 17. Строителство върху земеделска земя

Относно двата начина на строителство върху земеделска земя, 72.73% отговарят, че строителството върху техните земеделски земи е осъществявано без смяна на предназначението на земята, а 66.61% от респондентите посочват, че строителството е било предшествано от смяната на предназначението на земеделската земя за неземеделски нужди.

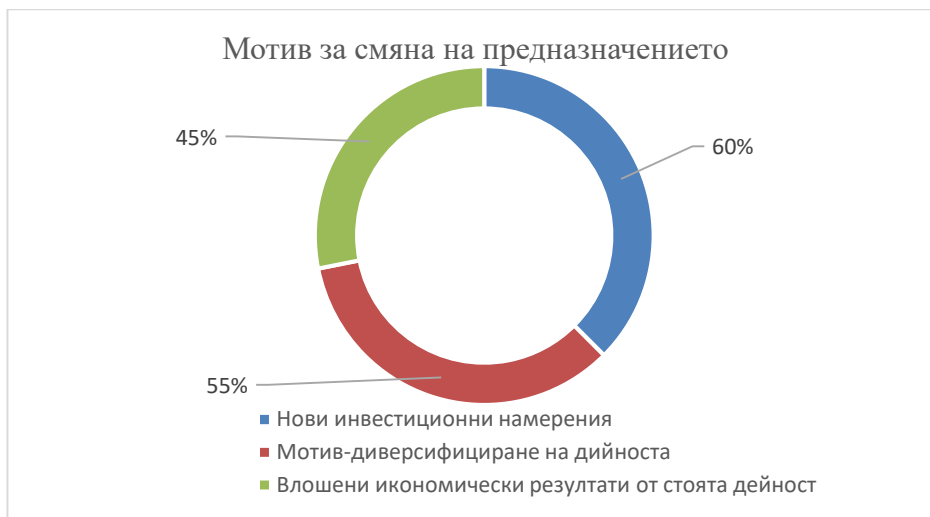
Фигура 18. Начин на строителство

При 62.50% от респондентите целта е била обновяване на съществуващата земеделска инфраструктура, а 70.83% са осъществили строителство с цел създаване на нова земеделска инфраструктура.

Фигура 19. Строителство без смяна на предназначението на земеделските земи

Мотивът за смяна на предназначението на земеделска земя за неземеделски нужди, за 60% от респондентите е осъществяване на нови инвестиционни намерения, 55% от респондентите посочват като мотив диверсифициране на дейността, а 45% посочват влошени икономически резултати от своята дейност.

Фигура 20. Мотив за смяна на предназначението

65% от респондентите посочват, че са имали затруднения, що се отнася до процедурата по смяната на предназначението на земеделски земи за неземеделски нужди, а 35% от тях не са имали такива.

Фигура 21. Затруднения при процедурата по смяна на предназначенията

53.84% от респондентите – земеделски производители, свързват своите затруднения при смяна на предназначението на земеделска земя с неспазване на сроковете от съответната, движеща преписката, институция, а 46.16% – с изготвянето на парцеларните планове.

Фигура 22. Причини за затрудненията при смяна на предназначението

54.55% от респондентите посочват, че са имали затруднения и при одобряване на инвестиционния проект и издаване на разрешение за строеж, а 45.45% посочват, че не са се сблъскали с такива затруднения.

Фигура 23. Затруднения

Затрудненията са свързани с няколко причини:

- 44.44% от респондентите са имали проблеми с придвижване на преписката от съответната администрация, 94.44% посочват като причина поставени условия за някои корекции в инвестиционния проект, представен за одобрение, а 50% от респондентите свързват действията на съответния главен архитект като причина за техните затруднения.

Фигура 24. Затруднения–причини

По отношение реализирането на полученото вече разрешение за строеж, 69.70% от респондентите – земеделски производители, дават информация, че са осъществили тази реализация веднага след неговото получаване, а 30.30% дават отрицателен отговор.

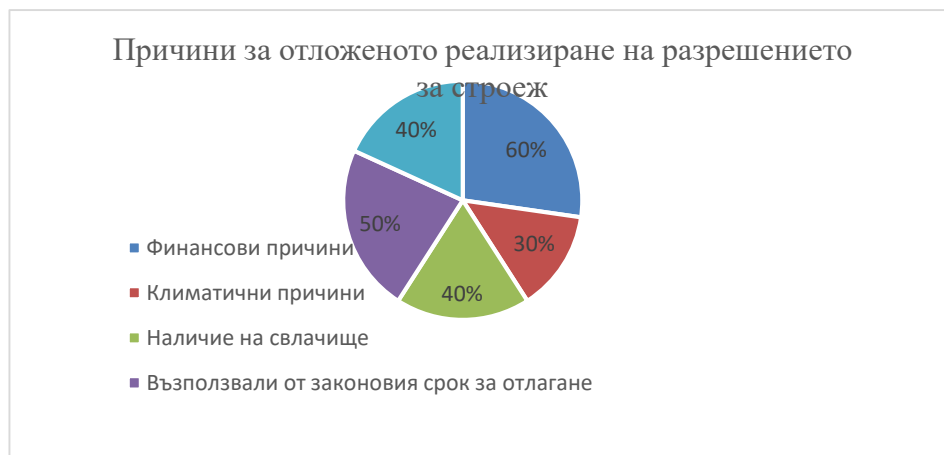
Фигура 25. Реализация на полученото разрешение за строеж

Респондентите – земеделски производители, хвърлят светлина върху причините за отложеното от тях реализиране на разрешението за строеж:

- 60.00% от респондентите са посочили финансови причини за това отлагане, 30% – климатични причини, а 40% – наличие на свлачище:

- 50% от респондентите са се възползвали от предоставените от Закона за устройство на територията (ЗУТ) срокове за отлагане и продължа-

ване във времето, а 40.00% от респондентите са отложили началото на строителния процес поради свои намерения за продажба на недвижим имот (имоти) на друг инвеститор.

Фигура 26. Причини за отложеното реализиране на разрешението за строеж

По отношение на отчуждителни процедури в земеделските земи:
 - 66.67% от респондентите посочват, че в техните земи са извършвани отчуждителни процедури, а при 33.33% – такива не са извършвани.

Фигура 27. Отчуждителни процедури в земеделските земи

54.55% от респондентите посочват като основание за отчуждаването строителство на публична инфраструктура, 4.54% от респондентите дават като основание строителство на национален обект, а 41.00% инфор-

мират, че причина за отчуждителна процедура е осъществяването на промени в устройствен план.

Фигура 28. Причини за отчуждаване

68.18% от респондентите дават информация, че са били обезщетени своевременно за отчуждителните мероприятия, а 31.82% – не.

Фигура 29. Обезщетения

60.00% от респондентите са удовлетворени от обезщетението, но 40.00% изразяват неудовлетвореност.

Фигура 30. Удовлетвореност от размера на обезщетението

Респондентите свързват своята неудовлетвореност със субективност на оценката, върху която се базира обезщетението, 33.33% свързват неудовлетворението си с некоректна методология на оценяването, а 50% – с разминаване между оценката и действителната стойност на щетите.

Фигура 31. Неудовлетвореност

При 54.05% от респондентите има наличие на учредени сервитути върху техните земеделски земи, а при 45.95% – няма.

Фигура 32. Сервитути, учредени върху земеделските земи

25% от респондентите посочват, че сервитути са учредявани за държавни нужди, 30% свързват учредяването на сервитути с общински нужди, а 45% — с частни нужди.

Фигура 33. За какви нужди са учредявани сервитутите

35.14% от респондентите дават информация за наличие на свлачищни процеси в техните земеделски земи, докато при 64.86% от респондентите такива процеси не са констатирани.

Фигура 34. Свлачищни процеси

Финансирането на антисвлачищните мероприятия е осъществено от три източника:

- самите земеделски стопани със свои финансови средства са осъществили тези мероприятия, като това са 44.44% от респондентите;
- за 33.33% източник на финансиране са били финансови средства, осигурени от съответната община;
- държавата е осигурила средства за 22.23% от респондентите.

Фигура 35. Финансиране на антисвлачищни мероприятия

Обобщените резултати от представеното емпирично изследване показват, че:

- В по голямата част от земеделските земи–обект на обследването, са извършвани устройствени мероприятия;

- Устройствовите мероприятия имат основно строителен, рекултивационен и антисвлачищен характер;

- Строителството върху земеделските земи се осъществява по два, регламентирани в агрозаконодателството на Република България, начина:

а/ без смяна на предназначението на земеделската земя за неземеделски нужди;

б/ със смяна на предназначението на земеделската земя за неземеделски нужди.

- Рекултивацията е осъзнато устройствено мероприятие от земеделските стопани, които оценяват нейната пряка връзка с очакваните резултати от своята дейност, респективно, обработката на земята.

- Свлачищните процеси също са предмет на внимание от страна на земеделските стопани и тяхното ограничаване заема сериозно място в пакета устройствени мероприятия, осъществявани върху земеделските земи.

- Устройствовите мероприятия върху земеделските земи се осъществяват в съответствие с конкретни правни регламенти, чието познаване е необходимост, но тези регламенти не се познават достатъчно от земеделските стопани.

- Устройствовите мероприятия върху земеделските земи са съпътствани от затруднения, произлизащи както от някои несъвършенства на законодателната материя, така и от действията на органите и институциите, осъществяващи съответните функции в процеса на подготовката и осъществяването на устройствените мероприятия.

- Управлението на устройствените мероприятия върху земеделските земи е процес, който носи характерните за всеки управленски процес особености, но и спецификите на агромениджмънта.

- Участието на множество субекти (органи) в управление на устройствените мероприятия върху земеделските земи, независимо от неговата правна регламентация, създава, при прилагането на някои законови регламенти диспропорции, произлизащи от липсата на необходимия синхрон за пълноценно и ефективно упражняване на управленските функции.

- Устройствовите мероприятия върху земеделските земи са субективни действия, които, в зависимост от действащите правни регламенти и компетентността при тяхното осъществяване, оказват недостатъчно по пълноценност давление върху управлението на аграрния сектор, респективно, върху очакваните резултати от това управление и по този начин създават предпоставки за неустойчивост на сектора.

Изводи

По отношение целите на емпиричното изследване обобщените резултати от отговорите на респондентите затвърждават истинността на хипотеза „А“ и хипотеза „Б“, а именно:

Устройствените мероприятия върху земеделските земи и съпътстващите ги условия и действия носят субективен характер, но и правна обосновааност, чието познаване е условие за ефективното прилагане на законовите регламенти, докато тяхното непознаване или непознаването им в достатъчна степен възпрепятства и влошава очакваните и преследвани резултати от осъществяването на устройствените мероприятия.

Във връзка с хипотеза „А“ и като продължение на нейната доказателствена сила се установява и затвърждава хипотеза „Б“ за ролята и устойчивото превръщане на устройствените мероприятия върху земеделските земи в необходим и трайно присъстващ инструмент на агромениджмънта, предвид тяхната необходима роля за осигуряване на условия за протичане на редица процеси в аграрния сектор, обезпечаващи неговата устойчивост.

Заключение

Аграрният сектор е бил, е и ще продължи да бъде един от най-важните структуроопределящи отрасли в икономиката на нашата страна.

„Земеделската земя като производствен ресурс не може да се използва самостоятелно ... особено важни са инфраструктурните условия ... наличието или отсъствието на тези условия определя реалните възможности за използване на земеделските земи“ (Вълчев. Н., (2015).

Създаването на модерни инфраструктурни условия в аграрния сектор на този етап и за в бъдеще е пряко свързано с адекватни устройствени политики. „...В страната са изградени основните институции и инфраструктура, осигуряващи администрирането на процесите в земеделието...“ (Линкова, М., 2019).

Ефективната устройствена политика на всички нива изисква преодоляване на проблемите в тази област и създаване на оптимални условия за нейното провеждане, а именно:

- Консолидация на поземлената собственост и рационализиране на земеползването:

На първо място това означава формиране на рационална аграрна структура, т.е. структура на стопанствата, която позволява ефективна стопанска дейност. Необходимо е преодоляване на структурните проблеми чрез консолидация на поземлената собственост и рационализиране на земеползването. Естественото решение е развитието на пълноценен пазар на

земята. В това отношение укрепването на правото на собственост е най-важната икономическа предпоставка.

На следващо място съществуващите кадастър и имотен регистър на земеделските земи следва да се поддържат безусловно в актуален и достъпен вид, което ще подобри възможностите за разпореждане със собственост, а следователно ще стимулира развитието на пазара на земята и на земеползването, респективно ще улесни осъществяването на устройствените мероприятия:

- Аграрният сектор се нуждае и от законови гаранции за определена стабилност на земеползването и съответно на провеждането на устройствените мероприятия в земеделските земи.

Нормативната уредба на земеползването следва не само да дава възможност за формиране на рационални по размера си стопанства, за да се реализира икономия от мащаба, но да гарантира достатъчно продължителни във времето права на земеделските стопани, които изпитват проблеми при осъществяване на устройствените мероприятия в техните земи. Този аспект на проблема е ключов и за инвестициите в селскостопанското производство, особено за тези с дългосрочен характер.

Обобщените резултати от авторското емпирично изследване, представено в изложението, могат да бъдат трансформирани в проблеми, засягащи преди всичко непълноценното управление на устройствените мероприятия в земеделските земи и непълноценното им използване като инструмент в агромениджмънта.

Проблемите могат да бъдат обобщени в следния вид:

а/ Колкото по-ясно са формулирани задачите на управлението на устройствените мероприятия в земеделските земи и е организирана базата данни за обектите на управление, толкова по-устойчиво функционира аграрният сектор в качеството му на система.

б/ Според сложността на системата количеството необходима информация нараства експоненциално – много по-бързо от сложността на самата управляема система.

в/ Неподредената по определени задачи за управление информация води до дезинформация, като при това нарастват проблемите по съхранение, преработка и предаване на информацията и се увеличават негативните резултати.

Ако се изходи от потребностите на управлението на устройствените мероприятия в земеделските земи, то всички сведения, знания и съобщения, които помагат да се реши управленската задача, са полезна информация, с помощта на която се снижава нивото на неопределеност на нейните изходи. И колкото по-ценна и по-полезна е информацията, толкова по-бързо и с по-малки загуби ще бъде получен резултат.

В аграрния сектор, като правило, системата на организация на събиране, обработка и предаване на информация носи интегриран характер, но той би трябвало да включва и информация за устройствените меропри-

ятия в земеделските земи. В интегрираните системи при обработката на данни (ИОСД) се интегрират самата информация, каналите на информация, паметта на системата, което все още не е практика в аграрния сектор.

В тази връзка е неотложно изработването на актуална аграрна визия за устройствената политика на Република България, която да обхваща следните основни направления:

- прилагане на научнообоснования подход и добри европейски и световни практики в аграрната устройствена политика;
- внедряване на иновации и нови устройствени стандарти в аграрния сектор, отразяващи глобалните климатични промени;
- промяна в устройствените земеделски практики от традиционен към нормативно обоснован характер;
- промяна в нормативната уредба на устройственото и аграрното законодателство.

Използвани източници

- Блажева, В. (2019). Кризите в аграрния сектор, Сборник научни доклади: „Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство“, АИ „Ценов“ – Свищов, 71.
- Велковска, Г. (2014). Терминологичен речник по: територия; устройство на територията, CD, изд., „Валдес-ВВ-ГВ“, София, 97.
- Велковска, Г. (2014). Устройство на територията – законодателни и практически аспекти, изд., „Нико-96“, Казанлък, 90-96.
- Вълчев, Н. (2015). Аграрна икономика, ВУАР, Център за дистанционно обучение, изд., „ФАБЕР“, В.Търново, 26-68-69.
- Джерев, Ал., Еврев, П., Гегов, К., (2008). Кадастър, имотен регистър и устройство на територията, изд., „СИБИ“, София, 251.
- Кънчев, И., Дойчинова, Юл. (2005). Аграрен мениджмънт, УИ „Стопанство“, УНСС, София, 154.
- Линкова, М. (2019). Институционални императиви и флукуации в развитието на агробизнеса, Сборник научни доклади: „Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство“, АИ „Ценов“ – Свищов, 485.
- Николова, М., Линкова, М., Блажева, В., Ненова, Р. (2018) Аграрен мениджмънт, Академично издателство „Ценов“, 8-;
- Николова, М., Линкова, М., Ненова, Р. (2017) Аграрно предприемачество, Академично издателство „Ценов“, 125.

Николова, М. (2019). Състояние на пазара на земеделски земи в Република България, Сборник научни доклади: „Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство“, АИ „Ценов“ – Свищов, 261-272.

Панов, Т., Панова, М. (2005) Теория на организацията, Издателство „РИК“, 128.

Панов, Т., Панова, М. (2010) Стратегическо управление, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 160.

www.lex.bg

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

ГОДИШЕН

АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

Том XII, 2019

Книга 15

Том XII, 2019 г.
Книга 15

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Стефан Маринов Симеонов – главен редактор

Доц. д-р Росица Христова Колева – зам.главен редактор

Доц. д-р Красимира Борисова Славева – организационен секретар

Доц. д-р Марина Ангелова Николова

Доц. д-р Христо Георгиев Сирашки

Доц. д-р Ваня Григорова

Екип за техническо обслужване:

Анка Петкова Танева – стилев редактор

Ст. преп. Маргарита Евгениева Михайлова – превод и редакция
на английски език

Милена Димитрова Александрова – технически секретар

ISSN 1313-6542

СЪДЪРЖАНИЕ

Студии

Таня Стайкова Йорданова ПОВЕДЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА В БЪЛГАРИЯ ПРИ ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ ЗА СПЕСТЯВАНЕ И ИНВЕСТИРАНЕ	5
Анелия Стефанова Пенева АНАЛИЗ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ КАПИТАЛОВИТЕ И ВАЛУТНИТЕ ПАЗАРИ	29
Криста Цветанова Нейкова КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ НА ЛОЯЛНОСТТА	51
Борислав Красимиров Киров ЕФЕКТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ КРЕДИТНИ РЕГУЛАЦИИ ВЪРХУ ИПОТЕЧНОТО КРЕДИТИРАНЕ И ИНВЕСТИЦИИТЕ В ИПОТЕЧНИ ОБЛИГАЦИИ	78
Марията Бориславова Спасова ПРОГРАМАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО И УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ – ОСНОВА ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР	98
Михаела Стоянова Монова НОВИТЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИТЕ ПРОМЕНИ ПО ЗАСТРАХОВКА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ” НА АВТОМОБИЛИСТИТЕ И ВЛИЯНИЕТО ИМ ВЪРХУ ФИНАНСОВАТА СТАБИЛНОСТ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР	125

Статии

Юлиан Сашков Бенев АНАЛИЗ НА АКТУАЛНИТЕ ПРОБЛЕМИ В БАНКОВАТА СФЕРА И НЕЙНАТА СТРАТЕГИЧЕСКА ОРИЕНТАЦИЯ В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА БАНКОВИТЕ УСЛУГИ В ЕС	157
Пресиян Илианов Василев ОРГАНИЗАЦИОННИ ПОДХОДИ ЗА МИНИМАЛИЗИРАНЕ НА КИБЕРРИСКОВЕТЕ ПРИ ОДИТОРСКАТА ДЕЙНОСТ	174

Цветелина Красиминова Иванова НАСОКИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА	190
Димитър Пламенов Попов ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЕМА И ДИНАМИКАТА НА СЕКЮРИТИЗИРАНИЯ ВЪТРЕШЕН ДЪРЖАВЕН ДЪЛГ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА СЛЕД ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО КЪМ ЕС	213
Пламен Василев Георгиев СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА. ЕФЕКТИ И ЗАПЛАХИ ЗА БАНКОВАТА СИСТЕМА	226
Светла Михайлова Боянова ОТНОСНО ЗНАЧЕНИЕТО НА ВЪТРЕШНИЯ КОНТРОЛ ЗА БАНКОВАТА СИГУРНОСТ	237
Венцислав Георгиев Диков РЕГУЛАТОРНА РАМКА ЗА ФИНАНСОВО-ИКОНОМИЧЕСКА ЗАЩИТА НА АВТОРСКИТЕ ПРАВА В ЕС	266
Муса Мустафа Сръкьов МОДЕЛ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА СРЕДНИТЕ УЧИЛИЩА „БОНУС–ВАУЧЕР“	277
Николай Тодоров Здравков УПРАВЛЕНСКИ ФИНАНСОВ АНАЛИЗ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПОСРЕДНИЧЕСКИ ФИРМИ - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА МОДЕЛИ НА СВОБОДНИТЕ ПАРИЧНИ ПОТОЦИ	285
Таня Иванова Рисемова ПРОБЛЕМИ НА ЗАЕТОСТТА И БЕЗРАБОТИЦАТА В БЪЛГАРСКИТЕ ОБЛАСТИ ПО ТЕЧЕНИЕТО НА ДОЛЕН ДУНАВ	298
Ана Борисова Иванова ИЗТОЧНИЦИ И МОДЕЛИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – СПЕЦИФИКА И ЕФЕКТИВНОСТ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЗДРАВНИ УСЛУГИ ...	313
Люба Мартинова Митева КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ПРОБЛЕМИТЕ В БОЛНИЧНИЯ СЕКТОР	325

Станислав Иванов Шишманов БАНКИТЕ И КАСОВОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ	341
Валери Йорданов Велковски ПРОБЛЕМИ НА УСТРОЙСТВЕНИТЕ ПОЛИТИКИ И УСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ (НА ПРИМЕРА НА ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ)	355
Симеон Венциславов Симеонов СПЕЦИФИКА НА ТУРИСТА ПРАКТИКУВАЩ КУЛИНАРЕН ТУРИЗЪМ	383
Emre Zafer Güney BUTCHERS SCHEDULING MODEL EXAMINATION BY TIME STUDY OBSERVATIONS	398
Андрей Йорданов ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ТОВА ДА БЪДЕШ AGILE /SCRUM	408
Диана Христова КОРПОРАТИВНА АМНЕЗИЯ И МОНИТОРИНГ НА НЕЯВНИТЕ ЗНАНИЯ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ	416
Борислав Боев ПРОЕКТНОТО УПРАВЛЕНИЕ ПРИ ИЗГРАЖДАНЕТО НА НОВИ ЯДРЕНИ МОЩНОСТИ – ОСОБЕНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА	424
Димитър Георгиев Тричков ПАЗАРНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД ТЕЛЕКОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ	445
Veneta Todorova Lyubenova BRAND TRUST AS A SOURCE OF BRAND EQUITY	473
Росица Атанасова Проданова ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА – АНАЛИЗ НА ИНСТИТУЦИЯТА И ПОЗИЦИЯТА Й В СЧЕТОВОДНИЯ БАЛАНС	488
Зорница Крумова ИНОВАЦИИ – ОСНОВЕН ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА	507
Yaakov Itach FINANCIAL LITERACY LEVEL OF HIGH SCHOOL STUDENTS AND ITS ECONOMIC PATTERNS REFLECTIONS	518

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XII – 2019, книга 15

Даден за печат на 28.05.2020 г., излязъл от печат 02.06.2020 г.
Поръчка № 18464; формат 16/70/100; тираж 50

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. Градево № 24